

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
УКРАЇНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ЗАЛІЗНИЧНОГО ТРАНСПОРТУ
ІНСТИТУТ ФІЛОСОФІЇ ім. Г. СКОВОРОДИ НАН УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ім. М. ДРАГОМАНОВА
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
«КИЇВСЬКИЙ ПОЛІТЕХНІЧНИЙ ІНСТИТУТ» ім. І. СІКОРСЬКОГО

ЛЮДИНА, СУСПІЛЬСТВО, КОМУНІКАТИВНІ ТЕХНОЛОГІЇ

**МАТЕРІАЛИ XII МІЖНАРОДНОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ
«ЛЮДИНА, СУСПІЛЬСТВО, КОМУНІКАТИВНІ ТЕХНОЛОГІЇ»**

м. Харків, 25 жовтня 2024 р.

**Харків
2024**

УДК 316.05

Л 93

Затверджено до друку Вченою радою Українського державного університету залізничного транспорту (протокол № 8 від 25.10.2024 р.)

Головні редактори:

Панченко С. В., доктор технічних наук, професор, академік Транспортної академії України, в. о. ректора Українського державного університету залізничного транспорту

Андрущенко В. П., доктор філософських наук, професор, член-кореспондент НАН України, академік Національної академії педагогічних наук України, заслужений діяч науки і техніки України, ректор Національного педагогічного університету ім. М. Драгоманова

Редакційна колегія:

Абаши́н В. О., д-р філос. наук, професор

Вельш Вольфганг, габілітований доктор філософії, професор

Каграманян А. О., канд. техн. наук, доцент

Коростельов Є. М., канд. техн. наук, доцент

Лях В. В., д-р філос. наук, професор

Новіков Б. В., д-р філос. наук, професор

Панченко В. В., канд. техн. наук, доцент

Соломніков І. В., канд. екон. наук, доцент

Толстов І. В., канд. філос. наук, доцент

Людина, суспільство, комунікативні технології: матеріали XII Міжнар. наук.- практ. конф. 25 жовтня 2024 р. / відп. за випуск І. В. Толстов. — Харків: УкрДУЗТ, 2024. — 217 с.

УДК 316.05

*АЙТОВ С. Ш., канд. іст.наук, доцент,
Український державний університет
науки і технологій, м. Дніпро, Україна*

ІСТОРИЧНА АНТРОПОЛОГІЯ ЯК СУЧАСНА ФІЛОСОФІЯ ІСТОРІЇ І ОСМИСЛЕННЯ ГЛОБАЛЬНИХ ГЕОПОЛІТИЧНИХ ПРОЦЕСІВ

Складні і багатовимірні процеси глобалізації є визначальними для сучасної доби. Вони лежать в основі різних процесів розвитку держав, макрорегіонів і світоустрою в цілому. Тому аналіз каузальності, змістовних засад і сценаріїв розвитку глобальної геополітичної динаміки - одна з істотних цілей сучасної філософсько-історичної думки. Значну роль у виконанні цього завдання може виконати історично-антропологічна версія сучасної філософії історії. Вона аналізує ментально-культурну площину причин, особливостей розвитку, спрямованості та ймовірних перспектив всесвітніх історичних процесів [1, с. 328]. Серед найбільш складних і значущих проблем, пов'язаних з аналізом глобальних геополітичних процесів, слід виділити такі проблеми, що належать до теоретичної сфери історичної антропології як сучасної філософії історії:

- вивчення ментально-культурного аспекту історичних основ сучасної геополітичної динаміки та їхній зв'язок із глобальними геополітичними процесами минулого;
- студії соціально-психологічних і світоглядних чинників діалогу культур і цивілізацій, що є суб'єктами геополітичної динаміки;
- наукові розвідки сценаріїв розвитку глобальних геополітичних процесів і винайдення умов для зменшення світоглядних і культурних протиріч сучасного світу, пов'язаних із ними.

Історична антропологія як сучасна філософія історії досліджує психологічно-культурні аспекти історичної і геополітичної динаміки людства впродовж формування і функціонування інституту держав і в розмаїтті подій і проявів минулого. Отже, в епіцентрі студій цього напрямку філософсько-історичної думки знаходяться, як важливі елементи її рефлексивного поля, людиновимірні аспекти геополітичного розвитку країн і цивілізацій протягом їх існування, аналіз впливу географічного простору на соціально-психологічні засади геополітичної динаміки в локальному та глобальному вимірах. Вельми цікавими є теоретичні підходи Ф. Броделя до аналізу культурного виміру розвитку цивілізаційних спільнот сучасного світоустрою та його впливу на глобальні соціально-культурні та геополітичні процеси [2, с. 41, 42]. У цій ідеї реалізовані наукові розвідки Н. Фергюсона, який вивчає проблему світоглядних і

культурних чинників геополітичної динаміки західної цивілізації в історичній ретроспективі [3, с. 46, 47].

Щодо першого з наведених аспектів аналізу історичною антропологією як сучасною філософією історії глобальних геополітичних процесів, то важливим є вивчення соціально-психологічних і світоглядних особливостей версії глобалізації кінця ХІХ – початку ХХ ст. і їх зіставлення з відповідними чинниками сучасної геополітичної динаміки.

Позитивні перспективи глобальної геополітичної динаміки суттєво залежать від формування філософсько-історичними студіями теоретичних підходів, які осмислюють подібності в розвитку цивілізацій і їхніх морально-етичних і світоглядних установках і причин розходжень між ними в зазначених сферах буття. Значну роль у втіленні цього завдання відіграє історична антропологія як сучасна філософія історії, з огляду на її досліди ментально-культурних аспектів геополітичної динаміки «локальних цивілізацій»; осмислення психологічних і культурних засад причинності і змісту всесвітньо-історичного процесу.

Філософсько-історичні теорії Ф. Броделя, зокрема концепція «довготривалого часу», що має переважно історично-антропологічний характер, є однією з важливих для сучасних філософії історії і соціально-гуманітарних наук. Ця концепція застосовується для осмислення ментально-культурного виміру причин і сутності глобальних геополітичних процесів.

Теоретичні підходи історичної антропології як сучасної філософії історії втілені з дослідженням глобальної геополітичної динаміки в онтологічному, світоглядному та футурологічному аспектах. Онтологічний проявляється в осмисленні психологічно-культурної площини каузальності і змісту глобальних геополітичних процесів. Світоглядний аспект розкрито у формуванні кластера філософсько-історичних концепцій та ідей, що з'ясовують загальні для різних народів і цивілізацій розуміння світу і світобачення. Футурологічний аспект втілений в аналізі ментально-культурної розмірності теоретичних моделей розвитку глобальної геополітичної динаміки в майбутньому.

Теоретичні підходи історичної антропології як сучасної філософії історії мають істотне значення для наукових розвідок у сфері аналізу каузальності і змісту глобальної геополітичної динаміки. Вони дають студіям у галузі геополітики змогу осмислити глибинні, ментально-культурні і світоглядні причинно-наслідкові зв'язки складних і багатовимірних геополітичних процесів.

Список використаних джерел

1. Айтов С. Ш. Сучасна філософія історії: історично-антропологічний горизонт. Дніпро: Ліра, 2018. 368 с.

2. Бродель Ф. Грамматика цивилизации. Москва: Весь мир, 2014. 560 с.
3. Фергюсон Н. Цивілізація. Як захід став успішним. Київ: Наш формат, 2022. 488 с.

*АЛЕКСЄЄНКО А. О., аспірант,
Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна,
м. Харків, Україна*

ЖАХ ФІЛОСОФІЇ: ПОШУК ТРАНСГРЕСІЇ У ГЛОБАЛІЗОВАНОМУ СВІТІ

Сьогодні в середовищі науковців не існує єдиної думки щодо процесу глобалізації. Приводом засумніватися в її успішності, а іноді і в самому існуванні такого процесу є спорадичні приходи до влади правих сил, які виступають за ізоляціонізм і культурний консерватизм, а також існування радикально-консервативних теократичних режимів в Азії та по всьому світу. Однак культурні та політичні тенденції змінюються швидко, тоді як економічний курс на глобалізацію виробництва залишається і навіть посилюється протягом останніх десятиліть. Перш за все йдеться про те, що для створення високотехнологічних продуктів потрібна міжнародна кооперація, оскільки будувати весь ланцюг виробництва в одній країні для створення товару фінансово невигідно. Водночас усе більшу роль відіграють і монопольні платформи, такі як Google, Amazon та інші великі компанії, які створюють не просто набір сайтів, а власну екосистему, не розділену культурами, а навпаки, сплавляють усі культури разом, прискорюючи глобалізаційні процеси. Британський соціолог і філософ Нік Срнічек назвав сучасний капіталізм капіталізмом платформ, зазначивши важливість цих наднаціональних екосистем [2].

Злиття культур і глобалізація ведуть до більшої терпимості, яка розширює межі дозволених культурних практик і поняття соціальної норми до «загальнолюдських» (хоча це поняття теж передбачає виключення). Це ускладнює завдання розширення людського досвіду та пізнання, тобто акт трансгресії. Сама трансгресія, за Мішелем Фуко, є елементом розширення пізнання, подолання меж, але також і встановленням існуючих меж, статусу кво, який потрібно визначити, перш ніж подолати [1]. У спробі подолати межі у світі без меж і сказати нове у світі, де все вже сказано до нас, ми бачимо одну з головних проблем як для філософії, так і особистості.

Наукове видання

ЛЮДИНА, СУСПІЛЬСТВО,
КОМУНІКАТИВНІ ТЕХНОЛОГІЇ

МАТЕРІАЛИ XII МІЖНАРОДНОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ
«ЛЮДИНА, СУСПІЛЬСТВО, КОМУНІКАТИВНІ ТЕХНОЛОГІЇ»

25 жовтня 2024 р.

Відповідальність за редагування та достовірність інформації несуть автори робіт.

Відповідальний за випуск Толстов І. В.

Підписано до друку 25.10.2024 р.
Умовн. друк. арк. 13,5. Тираж . Замовлення № .

Художнє оформлення Л.І. Мачулін

Свідоцтво про держреєстрацію: сер. ХК №125 від 24.11.2004

Видавець та виготовлювач Український державний університет
залізничного транспорту,

61050, Харків-50, майдан Фейсбаха, 7.

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 6100 від 21.03.2018 р.